فوائد نظریه انشائات طولی؛ جمع حکم واقعی و ظاهری و ...

(42:50)

استاد: بله، اصلاً خود اصول عملیه همین است. چرا می‌گفتید دلیل امارہ بر دلیل اصل عملی وارد است؟ چرا می گفتید ورود؟ درستش هم حکومت نبود، حرف صاحب کفایه درست بود. ایشان با دقتی گفتند وارد است. وارد است، یعنی وقتی دلیل امارہ می‌آید موضوعی برای آن نمی‌ماند. چه زمانی او فعال می‌شود؟ موضوعی نمانده نه یعنی شارع از استصحاب و اصل دست برداشته، بلکه دست بر نداشته است. یک چیزی به‌عنوان امارہ آمده که فعلاً می‌داند، می‌داند آن است. اگر دست ما از امارہ کوتاه شد، استصحاب بود، تازه نیامده است. ولذا عده‌ای حسابی بحث کرده بودند که در تنافض حکم واقعی و ظاهری چه کنیم. اصلاً این بحث‌ها نیازی نیست. با این بیان انشاء طولی تنافی ای بین آن دو نیست. تکاذب و تعارضی نیست. خیلی روشن آن را حل می‌کند. یعنی در طول هم هستند. کدام یک از آن‌ها است؟ هر دو؛ باید ببینیم وظیفه من کدام یک است. چطور می‌شود هر دویی که متناقض هستند، باشند؟ خب این دو در طول هم هستند. اگر در عرض هم بود می‌گفتیم تناقض است. ولی چون در طول هم هستند شما مشکلی ندارید. این در خیلی ازجاهای فقه جاری است. عرض می‌کردم مثل آبی که در درخت ساری و جاری است، این مطالب در کل فقه ساری و جاری است.

شاگرد: پس فرمایش شما این شد: تا زمانی‌که دستمان از تقویم های محلی کوتاه نشده، ملاک ما تقویم های محلی است. اگر یک جایی دستمان خالی شد، سراغ انشاء طولی می‌آییم.

استاد: بله، ولی یک جایی نیست، خیلی از جاها است. ما یک کاری می‌کنیم و بحث را متمحض در محلی ها می‌کنیم، بعد از اینکه به اینجا آمد، می‌گوییم خب روزه نگیر. می‌گوییم چطور شد؟! شما سراغ افق محلی می‌آیید، حالا راه افتاد و به قطب رفت. بگوییم روزه نگیر؟!

شاگرد۲: می‌توان برعکس این را گفت؛ یعنی وقتی هلال را دیدی روزه بگیری تا وقتی که دوباره دیدی. بگوییم روزه تان را نخوری، و برای دفع حرج می‌گوییم طبیعتاً دم هر بیست ساعت باید یک چیزی بخورد، وقتی خورد دوباره روزه بگیرد.

استاد: این فرمایش شما یکی از آن ادله طولی است که صحبت شد. در روایت هم حضرت فرمودند چون حضرت آدم علی نبینا وآله وعلیه‌السلام از آن شجره خوردند، «بقيت في بطنه ثلاثين يوما»

[1]، لذا روزه سی روز شد. بعد فرمودند خداوند به‌خاطر عسری که بندگانش نمی‌توانند، تخفیف داد. گفت پس شب‌ها را بخوری و روز را روزه بگیری.

شاگرد: معیار بالدا متعارفه متوسطه چیست؟

استاد: معیارش این است که روز و شب دارد؛ طلوع فجر دارند. روز متعارفی که نیم ساعت نیست تا بگوییم نیم ساعت روزه میگیری. بلاد متعارفی که روز عرفی دارند، طلوع فجر عرفی دارند، غروب و شفق عرفی دارند.

شاگرد: این هم حد روشنی ندارد.

استاد: یک بیانی را شاید خدمت شما هم گفتم؛ من از اینکه ان‌فلهٔ لیل برای ثلث اللیل است، یک استفاده‌های قبلاً کرده بودم. حدوداً یازده رکعت یا سیزده رکعت نماز شب است، متعارفش چقدر خوانده میشود. شاید «لیل»ای که در ادله ثُلث دارد و در ثُلثش توجه صورت میگیرد، اقلّ‌لیل، شش ساعت شد. در حافظه ام این جور است.

شاگرد: به چه مالکی؟

استاد: همین که ثلث اللیل وقت توجه است. نوعاً توجه متعارف چقدر طول میکشد؟.

شاگرد: بفرمایید بلاد متعارفه متوسطه یک معیار روشنی دارد؟

استاد: آن هایی که اقلّ‌شبشان شش ساعت است. اینها بلاد متوسط متعارف هستند.

شاگرد۲: گویا شما از خود شرع ضابطه ضمیمه فرمودید.

استاد: ببینید متعارفی که سید میفرمایند یعنی چه؟ اگر به من بگویند میگویم منظور سید بلادی است که مسلمانان بهصورت کثیر در آنها ساکن هستند. اعتاب مقدسه، بلاد ایران، اینها بلاد متعارف هستند. یعنی تعارف السکنی.

شاگرد: پس قید «متوسطه» چیست؟

استاد: اگر احترازی هم باشد یعنی بلادی هستند که سکونت در آنها هست ولی آنها خیلی شمالی هستند. الآن استفتائات میآید؛ بلاد نروژ و فنلاند، شهرهای عجیبی دارند.

رفتید منزل روی این تأمل بفرمایید: سید در این فرع چهار احتمال میدهند. دومی را میگویند «وأما احتمال سقوط تكليفهما عنه فبعيد». سومی منظور من است: «كاحتمال سقوط الصوم» که بحث ما است. مرحوم آقای حکیم میگویند: احتمال سوم با ادله اوفق است. بعد هم می گویند: «كون الواجب صلاة يوم واحد وليلة واحدة». عبارت مستمسک را نگاه کنید. فرمودهاند: «فالاحتمال الثالث أوفق بالأدلة»؛ یعنی میدانیم ماه مبارک است و همه دارند روزه میگیرند، تو که به آن جا رفتی روزه ندارى. [آیا] اوفق باالادله این جور است؟! اگر بحثهایی که عرض کردم سر برسد اوفق باالادله این است که الآن برای او هم ماه مبارک است و تکلیف صوم دارد. چون دست ما از ساعت محلی و تقویم محلی کوتاه است به ساعت نصف النهار دحو الارض بر میگردیم که شارع از روز اول منظم کرده و تقویم شرعی سراسر تاریخ است. طبق آن عمل میکنیم. یعنی خیلی منضبط و روشن است.

الحمدلله ربّ‌العالمین

---

[1] الخصال ج ۲ ص۵۳۰

بازبینی #2
ایجاد شده 22 ژانویه 2026 15:20:14 توسط ... .
به روزرسانی شده 22 ژانویه 2026 15:56:59 توسط ... .